

llorquina discrepant, tipus *la má* 'la mar', *ké* 'cor'): *s aská dā sē krēu* Valldemossa (1964), *s aská des Vaixell* a l'illa de Cabrera (1969); a Cala Rajada i costes de Capdepera anoto «a Na Lliteres hi ha *askás* i una cova», «al caló de Na Llòbriga hi ha un *aská*», «d'aquell *aská* en diuen Es Caló Roig» (1964-9). —³ Veg. encara Vidos, *Parole Mar.*, 352; i Migliorini, *Scritti Ling.*, 1956; Spitzer aporta poc d'útil en *LexikK*, 106; vaig tractar-ne en *EntreDL*, 205-207, on queden alguns detalls més. No cal estranyar-se de la paronímia desviadora que induí a error Salvioni i Prati, car n'hi pot haver moltes en mots tan breus. P. ex. a-al. ant. *skarro* 'penyal, ribera', b-al. ant. *skarron* pl. (NL). —⁴ Aquest, que va tractar breument de mots de la inicial (*es*)car- en *Kat. Etymologien*, 1917, 22, i en *LexikK*, § 106; anava llavors ben desorientat: *quer* 'penya' vindria de *QUADRUM*; *scar*, de *SCALA*; per a mall. *fer esquera* i *escarafall* tempteja entre això i *SCARABAEUS*; per a *escarada* pensa en oc. ant. *escarir* «faire échoir, accorder, destiner», sense explicar-se sobre l'origen d'aquest (probablement germanisme, cf. *ESCARIT*) ni donar compte del canvi fins a *escarada*, com ja li retreu *AlcM.* —⁵ Especialment en d'altres passatges, que crec recordar en l'ed. Pardessus, i que en tot cas dóna Capmany, segurament iguals, com a «Costumbres Marítimes», p. ex.: «senyor de nau o de leny, si loga a *scar* a algun hom, açò que haurà mostrat al logater allò li haurà a donar, per convingent» (67); els qui ho citen, sabent malament el català antic (*covinent*, *conv.*, és substantiu, 'conveni, convingença' i no pas adjectiu 'convenient', com diuen, *DBal.*), no entenen bé el conjunt. —⁶ Res a veure, doncs, entre el nostre mot i l'oc. ant. *escarar* «tourmenter», que Riquer vol retrobar en Cerverí (context conceptista i embullat, 26/27.17), per al qual remeto a la nostra edició.

«*Escar IV*» (*AlcM*, Tàrrega: «anar a sca» no és *buscar*, sinó *CERCAR*, variant més descuidada encara que *saká*, de la qual parlo allí).

Escar 'guarnir d'esquer', V. *esca*

ESCARA, 'crosta seca' (c. 1500; i Lacav.), pres del ll. *eschara*, gr. *ἐσχάρτα* 'crosta de cremada' D'ací l'oc. ant. *escarar* 'tormentar' (veg. última nota en *ESCAR*).
 DERIV.: *Escaròtic*.

ESCARABAT, i millor ESCARAVAT, que és la forma antiga, i la pronúncia més estesa encara en valencià i balear: d'una variant del llatí romà *SCARABAEUS* comparable a l'it. *scarafaggio*, oc. ant. *escaravai*, -vaig, cast. ant. i dial. *escaravayo*, rètic *scarvatg*, que semblen provenir tots d'una forma **SCARAFATOS*, germana del mot romà en altres parlars itàlics; amb la -F- conservada en italià (i en el fr. *cafard*, probablement reducció d'un normand antic **escarfard*) i sonoritzada regularment en les llengües germanes; en català és possible que la terminació resulti d'un primitiu **escaravaigs*, per l'ús freqüent en plural, que sonava quasi -*ats*, ajudant-hi la influència d'*escarbarat*, variant

d'*ESCARBOTAR*, *escarbar*, 'gratar, rascar, rosegar, desballestar', influència també responsable de la -b- de la variant *escarabat*. □ 1.ª doc.: *escaravat* S. XIII i general en tota l'Edat Mitjana, i S. xvi; *escarabat*, 1660.

Ja tenim «mal fa l'*escaravat* qui neix, ab color negre, de la farina blanca» en Llull i «si Déus a guardat un *escaravat* --- molt mills guardarà les àguiles» en Arnau de Vilanova; *escarauat* en Eiximenis, *Llibre de les Dones*, cap. 11 (comprovat per mi tant en el ms. de Chantilly com en l'incunable); id. en el *Llibre de Tres coetani del de les Dones* (Rom. XII, 230ss., estr. 84); *scaravat volador* a la *Doctrina Moral* del mallorquí En Pacs (cita de Careta, *Barbr.*); «*escaravat*: scarabeus; *escaravat piloter*, *escaravat vert*», Busa-N. (1507), c-v-1; «*escaravat*: scarabeus» en OPou, a. 1575 (*TbPu.*, p. 89); a les Faules d'Isop, que són d'aquest temps; i amb el sentit secundari de l'*escarabat* de fuster (peça en el banc d'aquest) apareix un *escaravat de ferro* en un inv. de Vic de 1498 (*DAG*).

De la grafia *escarabat* no n'hi ha cap testimoni fins al *DTO.*, edició de 1670 («*escarabat*: scarabaeus; *escarabat merder*; *escarabat, cervo volant*»), però tant aquest com els *Adages* de Carles Ros (1736)¹ manquen d'autoritat en aquest punt, provenint de les zones on *b* i *v* es confonen des de finals del període medieval. Igual podem dir d'altres dades que tinc recollides sobre el terreny: *eskarabát* a la Vall Ferrera (1932-3, a Tor amb l'estranya significació 'rata-pinyada') i en el Maestrat (*eskarbát* a la Serra d'En Galceran i a Vilanova d'Alcolea, 1961).

En les zones de distinció anoto *eskaraváts* a Carcaixent (1962), i tant Enric Valor (c. 1950) com Giner i March (1957) testimonien que és la pronúncia «valenciana», ço que és vàlid almenys per a llurs viles nats de Castalla i Albaida. D'altra banda ho vaig anotar amb -b- en altres zones valencianes distingidores: *eskarabát* a Sumacàrcer (1962), i a Alcoi (1935), *eskarbát* a CastPna. (1961).

Pel que fa al caràcter de la labial a les tres illes, AMAlcover ho resumeix dient que *escarabat* és de Palma, i així o *escarbat* a Menorca, però *escaravat* al Pla de Mallorca i bona part de la Muntanya (*BDLC* VIII, 1915, 239), *AlcM* afegeix, quant a la forma amb -v-, Manacor, Son Cervera, Artà, Felanitx i Santanyí, i en fi a Eivissa; Alcover dóna com a mallorquins *askaravát botéjo* i el col·lectiu *escaravatum* (*BDLC* IV, 261; I, 450). A Menorca deu efectivament predominar -b- puix que hi concorden Moll (*AORBB* III, 63) i Camps Merc. (I, 263 i 271) amb la cobla popular: «si tot el món fore merda / i jo fos *escarabat*, viuria ben regalat: / sa fam no 'm duria a perdre» (Camps I, 129); però Ferrer Guinart sembla admetre formes amb *v* i amb *b* com a vulgars en l'illa.²

Per a variants zoològiques del coleòpter ens referirem dels altres diccionaris i de les obres entomològiques, sense més que referir a les ja citades (*piloter*, *merder*, *verd*, *botatxo*) i a *askarbádž dā say žuán* que sento a l'Empordà, com a nom d'una espècie alada que